

Огнистий А.В. <https://orcid.org/0000-0002-4748-1900>
Огниста К.М. <https://orcid.org/0000-0001-8636-6027>
Ладика П.І. <https://orcid.org/0000-0003-1721-7196>
Наумчук В. І. <https://orcid.org/0000-0002-2919-0720>

ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЧЕРЕЗ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

Тернопільський національний педагогічний університет
ім. Володимира Гнатюка, Україна

Анотація. У публікації розкривається формування професійних компетентностей вчителя фізичної культури через компоненти освітньо-професійної програми.

Ключові слова: вчитель фізичної культури, освітньо-професійна програма, компетентність.

Abstract. The publication reveals the formation of professional competencies of a physical education teacher through the components of the educational and professional program.

Keywords: physical culture teacher, educational and professional program, competence.

Актуальність. Сьогодні особливий інтерес педагогічних досліджень зосереджено на проблемі формування професійних компетентностей фахівців різних професій, у тому числі й учителя фізичної культури.

У 1965 році Н. Хомський одним із перших скористався компетентнісним підходом (competence-based education) у своїх теоретико-лінгвістичних розробках.

Компетентнісний підхід - здатність людини мобілізувати в конкретній ситуації отримані знання й досвід [1,2,3,4].

Слід відзначити, що поняття «компетенція», «компетентність» і похідне «компетентний» використовувалися й раніше - у побуті, літературі.

Багатогранність трактувань означених дефініцій викликає значні дискусії серед науковців та практиків, тому ми вирішили більш глибоко дослідити означену проблему під призмою формування компетентностей у майбутніх вчителів фізичної культури.

Метою нашого дослідження було: визначити компоненти освітньо-професійної програми, що формують компетенції вчителя фізичної культури у відповідності до вимог професійного стандарту.

Методи. У дослідженні використовувалися наступні методи дослідження: теоретичні – здійснювався системний аналіз спеціальної наукової літератури з проблеми; праксиметричні – проводилось вивчення статистичної, навчальної та методичної документації.

Результати досліджень. У «Короткому словнику іноземних слів» сформульовано таке визначення: «компетентний (із лат. - *competens, competentis*: відповідний, здатний) - обізнаний у певній галузі; той, хто має право за своїми знаннями або повноваженням робити або вирішувати що-небудь, судити про що-небудь».

«Сучасний словник іноземних слів» трактує поняття «компетентний» як вододіючий компетенцією - спектром повноважень якої-небудь установи, особи або колом справ, питань, які підлягають чийомусь веденню: *Competent* (франц.) - компетентний - той, хто має право. *Competents* (лат.) - відповідний, здатний. *Competere* - вимагати, відповідати, бути придатним. *Competence* (англ.) - здатність (компетенція).

Досить численний перелік видів компетентності визначає в ньому таких якостей особистості, як «готовність», «здатність», «відповідальність» і «впевненість».

Фахівці Міжнародного департаменту стандартів (IBSTPI - International Board of Standards for Training, Performance and Instruction) у сферах навчання, досягнення й освіти поняття «компетентність» визначають як спроможність кваліфіковано виконувати завдання чи роботу. Загальна структура цієї категорії, на їхню думку, містить набір знань, навичок і відношень, які дають змогу людині ефективно здійснювати діяльність або виконувати певні функції, що сприяють досягненню відповідних стандартів у галузі професії або конкретного виду діяльності.

Фахівці Національного центру освітньої статистики США й Канади програми «Визначення та відбір компетентностей: теоретичні та концептуальні засади» зі скороченою назвою «DeSeCo» доводять, що не тільки школа є відповідальною за набуття людиною необхідних компетентностей; на їх формування впливають сім'я, робота, мас-медіа, релігійні та культурні організації тощо [5].

Визначення переліку й характеристика базових професійних компетентностей майбутнього вчителя фізичної культури потребує врахування того, що педагогічна й навчально-методична діяльність вирізняється змістом у контексті специфічних, відмінних рис цієї вчительської професії. Порівняно з учителями інших спеціальностей, учитель фізичної культури

працює в специфічних умовах - це умови психологічної напруженості, фізичного навантаження й умови, пов'язані із факторами зовнішнього середовища [4].

Номенклатуру базових професійних компетентностей учителя фізичної культури доцільно визначати на підставі його комплексної характеристики.

Професійна компетентність сучасного вчителя фізичної культури - поняття дуже широке, воно включає такі сфери компетенцій як навчально-розвиваюча, фізкультурно-спортивна, корекційно-оздоровча, рекреаційно-профілактична, методична, виховна, діагностико-прогностична, організаційно-педагогічна, контрольно-моніторингова. Але корекційно-оздоровча компетентність вчителя фізичної культури, з урахуванням сьогоdnішнього стану здоров'я дітей є ядром його готовності до вирішення завдань фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку, з урахуванням необхідності реалізації насамперед оздоровчої та корекційної складової у процесі фізичного виховання [4].

У відповідності до професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти з дипломом молодшого спеціаліста» (наказ Мінекономіки №2736 від 23.12.2020 р.) мета професійної діяльності вчителя полягає в організації навчання та виховання учнів під час здобуття ними повної загальної середньої освіти (далі - здобуття освіти) шляхом формування у них ключових компетентностей і світогляду на основі загальнолюдських і національних цінностей, а також розвитку інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, необхідних для успішної самореалізації та продовження навчання.

Мораль спільно з батьками, іншими законними представниками учнів (далі - батьки) сприяє розвитку здібностей учнів, формуванню в них навичок здорового способу життя, дбає про їхнє фізичне і психічне здоров'я; формує в учнів усвідомлення необхідності додержуватися Конституції та законів України, захищати суверенітет і територіальну цілісність України; настановленням і особистим прикладом утверджує повагу до суспільної моралі та суспільних цінностей, зокрема правди, справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства; формує в учнів прагнення до взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами.

Процеси навчання, виховання та розвитку учнів є наскрізними. Їх цілісність забезпечується наявністю у вчителя

загальних і професійних компетентностей, необхідними для виконання всіх трудових функцій.

Загальні компетентності	Освітні компоненти, що забезпечують формування компетенцій
Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність)	Історія України та національної культури Філософія Педагогіка Теорія і методика фізичного виховання
Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність)	Вступ до спеціальності Психологія Педагогіка Теорія і методика фізичного виховання Практикум з фізичної культури у ЗЗСО Педагогічна практика в літніх оздоровчих закладах Педагогічна практика в молодшій школі Виробнича практика в основній і старшій школах
Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність)	Історія України та національної культури Теорія і методика фізичного виховання Українська мова (за професійним спрямуванням)
Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до	Практикум з фізичної культури у ЗЗСО Педагогічна практика в літніх оздоровчих закладах

обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (лідерська компетентність)	Педагогічна практика в молодшій школі Виробнича практика в основній і старшій школах
Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості (підприємницька компетентність)	Практикум з фізичної культури у ЗЗСО Педагогічна практика в літніх оздоровчих закладах Педагогічна практика в молодшій школі Виробнича практика в основній і старшій школах Іноземна мова

Висновок. Узагальнюючи вище викладене зауважимо, що сучасна система підготовки майбутнього вчителя фізичної культури побудована на принципах предметно-орієнтованої парадигми.

Підвищення вимог до професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури в контексті компетентнісного підходу має на меті, насамперед, модернізацію навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти. У зв'язку з цим однією з характерних особливостей сучасного стану системи фізкультурно-педагогічної освіти в Україні є пошук не механічного нарощування освітніх компонентів, а збереження педагогічних традицій у поєднанні з новими формами, методами, засобами й технологіями.

Отже, у професійній підготовці майбутнього вчителя фізичної культури навчально-виховний процес повинен забезпечуватися методиками й технологіями формування його високого професіоналізму, створювати умови для самореалізації особистості, шукати ефективні шляхи організації навчання з використанням інновацій компетентнісного підходу.

Список літератури.

1. Бібік Н. М., Єрмаков І. Г., Овчарук О. В. Компетентніша освіта - від теорії до практик. К. : Пляда, 2005. - 120 с.

2. Єрмаков І., Погоріла І. Феномен компетентнісно спрямованої освіти [Електронний ресурс] Вісник. - 2004. - № 22. - С. 47. - Режим доступу : <https://osvita.ua/school/method/955/>. (дата звернення: 20.09.2022).

3. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти. Стратегія реформування освіти в Україні : Рекомендації з освітньої політики. - К. : К.І.С., 2003. - С. 13-41.

4. Онопрієнко О. В., Онопрієнко О. М. Формування базових професійних компетентностей майбутнього вчителя фізичної культури у процесі вивчення фахових дисциплін, Черкаси, 2018 р. 274 - с.

5. <https://www.deseco.ch/> Національний центр освітньої статистики США й Канади програми "Визначення та відбір компетентностей: теоретичні та концептуальні засади" зі скороченою назвою "DeSeCo". (дата звернення: 20.09.2022).

Осадченко Т.М.

РОЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

Анотація. У публікації висвітлено аналіз наукових досліджень самостійної роботи, яка є засобом формування в учня активності і самостійності як рис особистості, розвитку її здібностей. Дитина, в перший раз переступаючи поріг школи, не може ще самостійно ставити мету своєї діяльності, не в силах ще планувати свої дії, коригувати їх здійснення, співвідносити отриманий результат з поставленою метою.

Annotation. The publication highlights the analysis of research on independent work, which is a means of forming the student's activity and independence as personality traits, the development of his abilities. A child, crossing the threshold of school for the first time, cannot yet independently set the goal of his activity, is not yet able to plan his actions, adjust their implementation, correlate the obtained result with the set goal.

Ключові слова: самостійна робота, урок фізичної культури, початкова школа.

Keywords: independent work, physical education lesson, elementary school.

Актуальність теми дослідження. Управління самостійною роботою учнів – це відповідальна і складна робота кожного вчителя. Самостійною роботою можна назвати роботу, яка виконується учнями без безпосередньої участі вчителя, але за його завданням, в спеціально відведений для цього час, коли учні усвідомлено прагнуть досягти поставлених цілей,